

ฐานข้อมูลปัญญาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลเขาสวนกวาง
อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

คำนำ

ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมายในหลายด้าน แล้วแต่งงานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบ ชอบค้นหาความจริง ช่างสังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้ ฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูลการดำเนินงานและการส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในเทศบาลตำบลเขาสวนกวางให้คงอยู่ในท้องถิ่น และสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป

ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	1
ฐานข้อมูลปัญญาท้องถิ่น	2 - 8
- ด้านเกษตรกรรม	
- ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม	
- ด้านแพทย์แผนไทย	
- ด้านศาสนาและพิธีกรรม	
- ด้านโภชนาการ	
- ด้านศิลปะ วัฒนธรรม	
- ด้านภาษาและวรรณกรรม	

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พื้นความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิดโดยใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่นมีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงามมีคุณค่า มีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

1. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกสิกรรม/การปศุสัตว์ /การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

2. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น จักสานงานแกะหนังตะลุง งานทอผ้าด้วยมือ งานเย็บปักถักร้อย งานทำหัวโขน เป็นต้น

3. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็น องค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/ตู้) การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา

4. ด้านการแพทย์แผนไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย (การนวดไทย/การนวดประคบสมุนไพร) การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอตำแยชาวไทยมุสลิม (โต๊ะบีแดด) เป็นต้น

5. ด้านศาสนาและพิธีกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้นๆ พิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม มนุษย์ในสังคมที่เจริญแล้วต่างก็มีประเพณีและพิธีกรรมที่เฉพาะของตน พิธีกรรมเป็นเครื่องชี้ถึงความคิดความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ สำหรับประเทศไทยซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนั้น พิธีกรรมส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับเรื่องของศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การไหว้พระสวดมนต์ การทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อ และหลักการของพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น พิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนานี้เรียกว่า ศาสนาพิธี

6. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว ลำตัด ลิเก หมอลำ โนรา เป็นต้น

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษา เขียน เช่น ภาษาโบราณ ภาษาถิ่น หนังสือ ตำราตำหรับอาหาร งานประพันธ์/บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและ ร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

8. ด้านโภชนาการ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับความสามารถในการเลือกสรรประดิษฐ์ และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็น สินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ด้านเกษตรกรรม

1.1 ชื่อ - สกุล นายสาริน สร้อยโพธิ์

ชื่อที่อยู่ บ้านหัวหนอง ตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ความสามารถ ด้านการเกษตรเกษตรทฤษฎีใหม่

2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

2.1 ชื่อ - สกุล นางสาว ดวงพินา

ชื่อที่อยู่ บ้านหัวหนอง ตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น
ความสามารถ จักสาน

3. ด้านการแพทย์แผนไทย

3.1 ชื่อ – สกุล นางประทีป ณ พัทลุง

ชื่อที่อยู่ บ้านโคกสว่าง ตำบลคำม่วง อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดขอนแก่น
ความสามารถ ลูกประคบ

4. ด้านศาสนาและพิธีกรรม

4.1 ชื่อ - สกุล นายบัว คงงาม

ที่อยู่ 5 บ้านหนองกุ้ง ตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น
ความสามารถ ด้านหมอพรหมณ์

5. ด้านโภชนาการ

5.1 ชื่อ - สกุล นางสาวสมพร บุญศรี
ที่อยู่ 111 บ้านใหม่พัฒนา ตำบลสี อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ
ความสามารถ ด้านการทำข้าวต้มมัด

6. ด้านศิลปะ

6.1 ชื่อ – สกุล นางสาววรรณ โพธิศรี

ที่อยู่ 5 บ้านหนองกุ้ง ตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น
ความสามารถ ด้านการรำสโlob

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม

- 7.1 ชื่อ – สกุล ท่านเจ้าคุณอริยคุณาธาร
ที่อยู่ วัดป่าเขาสวนกวาง (วัดตาดฟ้า)
ความสามารถ ด้านหนังสือ ตำรา

ประวัติความเป็นมา วัดป่าเขาสวนกวาง (ตาดฟ้า)

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้มีพระกัมมภูฐานแก่ๆ
รูปหนึ่ง เดินทางมาปักกลดอยู่ที่นั่นสมัยนั้นยังไม่มีวัด
มีแต่ป่าดงพงไพรและฝูงสัตว์ป่านานาชนิดเป็นต้นว่า เก้ง
กวาง และสัตว์อื่น ๆ อีกมากมาย ท่านได้พักอยู่ที่นั่นนาน
พอสมควร ท่านก็จาริกไปที่อื่น

ในสมัยต่อมาหลายปีคือปีพ.ศ. ๒๔๗๕ ท่านเจ้าคุณ
อริยคุณาธาร ซึ่งในขณะนั้นท่านเป็น เจ้าคณะจังหวัด
สกลนครได้เที่ยวไปตามชายฝั่งแม่น้ำโขงกับพระอาจารย์

เจ้าประทีป หลวงปู่ท่านเจ้าคุณอริยคุณาธาร (แสง บุสโณ) ป.๕.๖

บทสรุป

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสรรพวิชาความรู้ที่ชุมชนใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิตของเขาไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสม มีการประยุกต์ใช้มายาวนานหรือชุมชนรับมาจากภายนอกล้วนแต่เป็น ความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์ว่าเข้ากันได้กับวิถีชีวิตด้านอื่นๆ ของชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นความรู้สาธารณะที่คนส่วนใหญ่สามารถนำไปใช้ได้ หากภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนาน จำเป็นต้องมีศักยภาพในการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จะต้องมีภูมิคุ้มกันทางปัญญาของตนเอง คือ การพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีอิสรภาพทางการคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถวิเคราะห์ พัฒนาแบบใหม่ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของภูมิปัญญาของตนเองและสิ่งที่นำเข้าจากภายนอก เพื่อเลือกประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาดและมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน น่าจะเป็นหนทางหนึ่ง ที่ช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่รอดอย่างยั่งยืนทั้งปัจจุบันและอนาคต